

VNÚTORNÁ PUSTOVŇA

SPIRITUALITA PÚŠTE

VNÚTORNÁ PUSTOVŇA

SPIRITUALITA PÚŠTE

VNÚTORNÁ PUSTOVŇA

SPIRITUALITA PÚŠTE

napísal mních

Copyright @ Liturgical Press, 1999

This book was originally published in English by Liturgical Press, Saint John's Abbey, Collegeville, Minnesota 56321, U.S.A., and is published in this edition by license of Liturgical Press. All rights reserved.

Z amerického originálu *The Hermitage Within: Spirituality of the Desert*

Vydal © Zachej.sk, 2024

Preklad © Tomáš Balala

Grafika © Bookwork.sk

Jazyková korektúra: Zuzana Hašková

Pôvodnému vydaniu bol udelený

Nihil Obstat: Otec Dominique de Ligondes, OCR

Otec Jean de la Croix Bouton, OCR

Imprimi Potest: Otec M. Ignace Gillet, generálny opát, OCR

Biblické citácie, pokiaľ nie je uvedené inak, sú citované podľa katolíckeho prekladu Svätého písma (SSV, 2016).

ISBN 978-80-8211-705-2

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovat' v žiadnej podobe ani žiadnym spôsobom (elektronicky, mechanicky, fotokópiami ani iným spôsobom) bez súhlasu vlastníka autorských práv.

**A tak si hovorím: „Ktože mi dá holubičie krídla,
aby som mohol odletieť a odpočinúť si?“**

Žalm 55, 7

**Áno, Pán poľutuje Sion,
poľutuje všetky jeho sutiny,
jeho púšť urobí podobnou Edenu
a jeho pustinu Pánovej záhrade...**

Izaiáš 51, 3

**Žiť na púšti znamená nielen žiť bez ľudí,
ale žiť s Bohom a pre Boha.**

Sergej Bulgakov

PREDSLOV

V čase, keď je v móde prezentovať iba seba samého, sa objaví kniha, ktorej autor nechce prezradiť svoje meno. Keď nás zo všetkých strán láka tisíc vonkajších, svetských činností, ponúka sa nám kniha o najvnútornejších činnostiach duše. Keď nám denne hrozí, že sa naša vôľa rozptýli v pohyblivých pieskoch spoločenských vzťahov, môžeme siahnuť po knihe o pustovníckom živote.

Dnes už nestačí, ak vôbec niekedy stačilo, aby sme na tom či onom mieste vyvíjali činnosť v mene Boha. Nie, musíme v Bohu samom byť činní ako na mieste, ktoré je inde než všetky ostatné, ak naozaj chceme kráčať po kráľovskej ceste. Nesmieme zabudnúť, že *nik nie je dobrý, jedine Boh* (Lk 18, 19).

A pamätajme tiež na obdivuhodné učenie Cirkvi, že ak sa niekto stiahne zo sveta ako pustovník, neopúšťa ani svet, ani svojich blízkych; naďalej je pevne zakorenený v zemi, v ktorej sa narodil, napojený na zdroje, ktorých je dedičom, a verný záujmom a túžbam, ktoré sa zo všetkých síl snaží naplniť. On v skutočnosti odchádza, aby sa mohol hlbšie zamýšľať nad božským Zdrojom, z ktorého prúdia sily hýbajúce svet dopredu, a aby v jeho svetle lepšie pochopil veľké zámery, na ktoré sa podujalo ľudstvo. Býva to práve púšť, kde duša často nachádza

svoju najhlbšiu inšpiráciu: tam Boh stvárňoval svoj vyvolený ľud, tam ho vyvábil, aby prehovoril k jeho srdcu (porov. Oz 2, 16) potom, čo sa previnil. Tam i Pán Ježiš prejavil svoju plnú moc víťazstvom nad satanom, ktorým tiež predznamenal svoje veľkonočné víťazstvo. Nemá sa vari podobnou skúsenosťou z pokolenia na pokolenie znovuzrodiť a obnoviť celý Boží ľud?

Dajme napokon slovo autorovi, ktorý nás upozorňuje: „Nie každý môže a má žiť ako mních alebo pustovník. Ale žiadny kresťan sa nezaobíde bez vnútornej pustovne, v ktorej by sa stretával so svojím Bohom.“

**Cum quo enim Deus est,
numquam minus solus est
quam cum solus est.**

**Tunc enim libere fruitur gaudio suo,
tunc ipse suus est sibi
ad fruendum Deo in se
et se in Deo...**

**Ten, s kým je Boh,
nie je nikdy menej sám,
ako keď je sám.**

**Vtedy môže zakúšať svoju radosť,
vtedy je sám sebou,
aby sa tešil z Boha v sebe
a zo seba v Bohu.**

Viliam zo Saint-Thierry

ČASŤ PRVÁ

PÚŠŤ

**Preto ju ja vyvábim,
zavediem ju na púšť
a prehovorím k jej srdcu.**

Ozeáš 2, 16

Ked ťa vedie na púšť, Boh ti udeľuje zvláštnu milosť. Povolanie je totiž vecou jeho slobodnej voľby a len z jeho blahoslunnosti v ňom budeš môcť vytrvať. Vždy budeš mať na pamäti, akej výsady sa ti dostáva, že Boh miluje tvoju dušu, a čím viac času uplynie, tým ti bude vzácnejšia. Napriek všetkému, čo si prečítal a čo voláš svojou skúsenosťou, na začiatku nebudeš mať ani potuchy, čo si pre teba samota púšte pripravila.

Ako nikde inde ani na púšti sa nenájdu dve duše, ktoré by išli jedinou cestou, lebo Boh sa nikdy neopakuje vo svojich stvoreníach – a nikdy, alebo skoro nikdy, nedáva poznať svoje zámery vopred.

Odpútaný od všetkého sa teda v pokore vyber na púšť, kde ťa čaká Boh, nie aby si mu priniesol nejakú svoju cennosť, ale aby si mu jednoducho bol dostupný. O koľko ľahšiu budeš mať batožinu, ktorou je tvoja ľudskosť, o toľko chudobnejší budeš na veci, ktoré zavážia vo svete, a o toľko väčšia bude tvoja šanca uspieť u Boha, ktorý ťa takto bude môcť slobodnejšie použiť. Volá ťa, aby si s ním žil v priateľstve – nič viac!

Získať nad niekým priamy vplyv, hoci len písaním, nie je to, s čím by si mal rátať na púšti. Tam musíš byť, naopak, rád, že stratíš úplne všetko, preto ak v skrytosti túžiš byť alebo stať sa niekým, si odsúdený na prehru. Púšť je nelútostná: neomylné odmietne každého, kto hľadá seba samého.

A tak vykročme do jej samoty vo svätej nahote.

1. PÚŠŤ EXODU

NEPRÍTOMNOSŤ VO SVETE

On previedol svoj ľud cez púšť,
lebo jeho milosrdenstvo je večné.

Žalm 136, 16

Chvíľa, v ktorej sa odoberieš na púšť, je slávnostná chvíľa: opúšťaš známy svet spoločenských vzťahov, aby si vstúpil do neznámeho sveta samoty. Hneď prvý krok k nemu znamená v tvojom živote zlom, prerušenie väzieb, možno aj zavrhnutie – a úplný, konečný rozchod so všetkým, čo ti je drahé, sa neudeje bez slz. Aj Izraeliti dlho trpeli tým, že museli zanechať Egypt (porov. Ex 14, 11; 16, 3; Num 14, 2), a pritom tak urobili ako spoločenstvo. Kým od teba sa žiada viera a odvaha, akú mal Abrahám:

Tu Pán povedal Abramovi: „Odíď zo svojej krajiny, od svojho príbuzenstva a zo svojho otcovského domu do krajiny, ktorú ti ukážem...” A Abram odišiel, ako mu rozkázal Pán. (Gn 12, 1.4)

...teda nie váhal alebo sa rozhodol inak. Podľa jeho vzoru ani ty nemeškaj a všetko hod' cez palubu! Každý ústupok a odklad len zvýši daň z obetí, na ktoré sa jedného dňa budeš musieť odhodlať, ak sa máš stať pustovníkom a vytrvať na púšti. Sám Boh, ktorý ťa povoláva k týmto zrieknutiam, bude tvojou mocou – on, ktorý „silou svojho ramena“ vyviedol svoj ľud z Egypta.

Boh nerozväzuje, ale trhá; neohýba, ale láme; a čo by mohol rozpoliť, radšej zborí a celé spustoší, hovorí Bossuet v súvislosti s Pannou Máriou.¹

Až neskôr pochopíš Pánove slová: Vy sami ste videli, čo som urobil Egyptanom a ako som vás niesol na orlích krídlach a priviedol sem k sebe (Ex 19, 4).

Preto nemeraj sily so svojim krížom, lebo tvoje srdce ťa môže zradiť. Radšej vlož svoju dôveru v Toho, ktorý ťa z lásky prijíma takého nehodného, aký si, a takto o tebe premýšľa: Ja ho (vyvábim), odvediem (ho) na púšť a prehovorím k (jeho) srdcu (porov. Oz 2, 16-18).

Púšť je fascinujúca, ale zároveň desivá, lebo je veľkou, osamelou prázdnotou a ľudia sa inštinktívne boja toho, že sa ocitnú sebe samým tvárou v tvár. Pustovník je zase človekom celkom oddeleným, lebo podstatou púšte je neprítomnosť človeka, ba čira púšť neznesie nijaký život. More piesku, podobne ako zamrznuté končiare hôr, predstavuje prírodu

1 Druhá kázeň – Nanebovzatie.

v panenskom stave, ako vyšla z rúk svojho Stvoriteľa. Nad ňou stále akoby spočíval Boží Duch, ktorý sa na počiatku sveta vznášal nad vodami (porov. Gn 1, 2). A je to práve panenskosť miesta, ktorá k sebe láka hlboké duše, aby ich očistila svojou čistotou. Tam, kde nie je človek, nie je ani hriech, ani ruch starostlivosť sveta.

Ale aj potom, čo si obľúbiš priestor samoty, budeš musieť znášať jeho nehostinnosť, ktorou ho opísal sám Boh:

***Kdeže je Pán,
ktorý nás vyviedol z egyptskej krajiny,
ktorý nás vodil pustatinou,
krajinou pustou a hrboľatou,
krajinou suchou a temnou,
krajinou, ktorou neprejde nikto
a ani človečik v nej nebýva?***

(Jer 2, 6)

Vo väzení svojej osoby niekedy pocítiš túžbu po rozhovore s druhým človekom a púšť sa ti bude javiť ešte prázdnejšia a nezmyselnejšia. Neprišiel si si ju obzrieť ako turista, ale uviazol si tam ako kočovník, bez nádeje na návrat. V tých „púštnych zápasoch“, o ktorých píše svätý Benedikt, nebudeš mať nijakú riadnu oporu okrem Boha, aj keď sa ti môže zdať vzdialený. Aj inde čítame:

***Slabého púšť nestrpí, ale ho zdrví. Prežije v nej len
taký, ktorý vynakladá úsilie a bojuje.***²

2 Br. Milad Aissa, Little Brother of Jesus: *Introd. to the Spiritual Works of Fr. de Foucauld*. Edit. Seuil, s. 20.

To je pravda, nad ktorou by si sa mal zamyslieť. Lebo sa budeš musieť naučiť riešiť svoje problémy a tvojím jediným útočiskom bude viera spojená s dobrou vôľou. A pokorná modlitba ti pomôže stať sa jedným z atlétov vycvičených s Božou pomocou, aby bojovali len rukou alebo ramenom proti nerestiam tela a myšlienok.³

Aj predtým si vyhľadával samotu, odpočíval, naberal dych pomedzi činnosti, ktoré v tebe prebúdzali chuť do života a podnecovali tvoju potrebu niečo vytvoriť. Odteraz však bude samota tvojím prostredím po zvyšok života bez toho, aby sa o tvoje dielo niekto zaujímal. Jediná vec, ktorú takto môžeš urobiť, je: vyliat' – a pritom vidieť, že iba strácaš – vzácnu vôňu svojich ľudských daností k Ježišovým nohám. Pokiaľ tak slobodne spravíš, dočkáš sa bohatej odmeny.

Stráž si hranice svojej púšte, lebo akým dobrom by bol tvoj vyhradený priestor, keby si dovolil ľuďom, aby doň prenikali novinami, listami, návštevami? Nezabúdaj, že ich neprítomnosť je samotnou jeho podstatou.

O púšti totiž platí, že je nie tvojím prostredím, ale stavom tvojej duše. Ty sám si stredobodom jej samoty, v ktorom mlčanie ľudských bytostí a ľudských márností vytvára prvú predsieň ticha. V stepi sa ozýva len jeden zvuk – stonanie vetra, ktoré arabské príslovie opisuje ako „plač púšte, ktorá sa chce stať lúkou“. Kto iný, ak nie ty, ó, vyprahnutá zem bez vody, máš prosiť Pána, aby ťa skropil svojou rosou. A aký iný zvuk by si mal počuť, ak nie dych Ducha. Nesnaž sa svoje ticho zaľudniť spomienkami, obrazmi minulosti, svetským mudrovaním a zábavkami, ktoré v tebe zanechal život v spoločnosti. Púšť nerobí kompromisy, ale tvrdo od teba požaduje voľbu: aby si

3 Regula svätého Benedikta, kap. I, 5, s. 19.

si vybral medzi nehostinnou cestou, po ktorej budeš donekonečna kráčať len s najnutnejšou batožinou – a smrťou. Neponúka ani nepripúšťa žiadne rozptýlenie, inak by si prišiel o všetko: laická bytosť by v tebe zabila kontemplatívnu; jednotvárnny, vidiecky život pustovne by ťa čoskoro omrzela a svet by ťa mučil svojím kúzlom; ako vykorenená rastlina by si odumieral od krutého smädu; a zbavený predmetu svojich túžob bol by si dvojnásobne nešťastný, že ťa Boh drží ďaleko od seba. Ach, áno, púšť je krajinou smädu. Ako Agar (porov. Gn 21), ako Eliáš cestou na Horeb (porov. 1 Kr 19) sa nazdáš, že sa blíži tvoj koniec – ale nevracaj sa po svojich stopách späť, lebo ako zachoval ich, Boh zachová aj teba.

Život v ústraní nie je jednoduchý; len s pomocou prísnej sebadisciplíny sa ti podarí vybudovať aj túto druhú predsieň mlčania.

S vytrvalosťou pracuj na tom, aby si svoje schopnosti skresal do jednoty a prostoty ticha, a potom nebude trvať dlho a navštíví ťa sám Boh. Opäť sa pozri na Eliáša, ktorému sa po príchode na Horeb prihovoril vo chvíli takého ticha, že bolo počuť šumenie najjemnejšieho vánku (porov. 1 Kr 19, 12). Ak si Pán praje pozdvihnúť dušu ku kontemplácii, všetky jej schopnosti zaviaže k mlčaniu, aby sa ona zaviazala len jemu. Prestaň sa teda zaoberať sám sebou, lebo keď už viac nevypočuješ sťažnosti svojej prirodzenosti, keď sa odmietneš otvoriť akejkolvek úzkosti a akejkolvek túžbe okrem túžby po láske, keď sa staneš ľahostajným k svojmu pozemskému údely, keď na seba ani nepomyslíš či už v dobrom, alebo v zlom a prestane ti záležať na uznaní druhých; keď, jedným slovom, natrvalo stratíš sám seba zo zreteľa, prenikneš do tichej svätyne svätých, do nedotknuteľného svätostánku svojej duše, kde prebýva Boh a kam ťa pozýva, aby mohol o tebe ako o Mojžišovi povedať:

**On je v celom mojom dome najvernejší.
Ja sa s ním rozprávam od úst k ústam,
otvorene a nie v hádankách –
a on môže hľadiť na Pánovu podobu.**

(Num 12, 7b-8a)

Celá spiritualita púšte je zhrnutá v hlbokom tvrdení svätého Jána z Križa:

**Otec vyslovuje jediné Slovo, ktorým je jeho Syn, vo
večnosti ticha a hovorí ho naveky: preto ho aj duša
musí vypočuť v tichu.⁴**

Pomyslel si si niekedy, že Slovo zaznieva v tebe? A v ničom inom ako v načúvaní jeho božskému zvuku spočíva celý pustovnícky život. Nenásytne vpíjaj toto Slovo, ktoré ti okrem Otca nikto a nič – ani knihy, ani teológovia – neumožní vnímať:

**Nik nemôže prísť ku mne, ak ho nepritiahne Otec,
ktorý ma poslal. (Jn 6, 44)**

Toto večné Slovo bude твоjím pokrmom, ktorý sa ti podá v Písme, Eucharistii a kontemplácii, takže ochutnáš božskú mannu (porov. Ex 16). Nekonečne viac než ohnivý oblak nad stánkom zjavenia bude Duch Svätý sladko a zľahka viesť k nemu tvoju dušu (porov. Ex 40, 36-38). Ako zo Sinaja ťa bude znútra poučovať o zákone dokonalých (porov. Ex 20). S tebou Boh uzavrie svoje zasnuby (porov. Ex 19) a v tvojom srdci ti povie, ako ho potešiť liturgiou lásky, pre ktorú ťa určil (porov. Ex 24 – 31).

4 Maxim 147. Ed. Lucien (Seuil).

Z najtvrdšieho jadra tvojej vyprahnutosti vyvedie vodu svojej milosti, ktorá utíši tvoj smäd – všetko dary, ktoré ti umožnia napiť sa z oživujúceho prameňa samej Trojice (porov. Nm 20, 1-11). V tebe sa obnovia „veľké Božie diela“, pod podmienkou, že nájdeš v sebe vôľu a odvahu, aby si prešiel celou stepou.

Pretože musíš kráčať stále ďalej pamätajúc na to, že pustovňa nie je zaslúbená zem; nemáš právo sa tam usadiť v pohodlí zvykov, ktoré si si zaviedol, alebo v pokoji, ktorý dáva sebestvo. Nie, ty postojacky, s prepásanými šatami a s palicou v ruke musíš jesť svojho baránka, ako pocestný, ktorý bez prístrešia a bez batožiny ide v ústrety neistote zajtrajšieho dňa. Púšť pre človeka, ktorý si na ňu trúfne, nie je domovom, ale cestou, aby sa po nej, obrazne povedané, ponáhlal „do cieľa, odkiaľ sa žiadny pútnik nevracia“. Tým cieľom je jasné videnie samého Boha, ktoré nám môže poskytnúť len smrť a ku ktorému nás musí poháňať láska, robiac nás takpovediac neschopnými nájsť akékoľvek potešenie v budovaní útulného obydľia.

***Ako jeleň dychtí za vodou z prameňa,
tak moja duša, Bože, túži za tebou.
Po Bohu žízni moja duša, po Bohu živom;
kedyže už prídem k nemu a uzriem Božiu tvár?***

(Ž 42, 2-3)

On sám pozná správnu chvíľu i správnu cestu, aby sa tak stalo. Preto si nerob žiadne plány pre svoj život, len sa uchovaj slobodný od všetkého, čo by mohlo brániť Bohu pohýnať ťa, kam chce. Nezáleží na tom, aby sa tam chcelo aj tebe, len aby si bol prístupný a prispôsobivý. Ani vyvolený ľud nevedel viac, než že jeho cesta mieri do zaslúbenej zeme; netušil, čo všetko ho zasiahne na jej úsekoch. A Pán po celý čas jeho putovania

bral iniciatívu do svojich rúk: či zostanú stáť, či sa dajú na pochod a ako ho usporiadajú, rozhodol vždy oblačný signál, ktorý slepo nasledovali (porov. Ex 40, 36-38). Rovnaké odriekanie sa vyžaduje od teba, aby si sa vo viere opieral o múdrosť, moc a lásku svojho nebeského Otca.

On všetko vie, on všetko môže, on ma miluje.

Tieto slová si vyry do srdca i do dlaní. Lebo pustovník sa má zveriť do materinskej starostlivosti Boha, ktorú ospieval Mojžiš, keď aj o tebe povedal:

***Našiel ho na pustej zemi,
na mieste divokom, v revúcej pustine.
Ujal sa ho a dával naň pozor,
striehol ho ako zrenicu oka.
Jak orol zobúdzťa svoje hniezdo,
krúži nad svojimi mláďatami,
tak rozpál svoje krídla, chytil ho,
niesol ho na svojich perutiach.
Pán sám ho viedol,
nijaký cudzí boh nebol mu na pomoc.*** (Dt 32, 10-12)

Môžeš stratiť tak veľa, keď sa váhaš hodiť do takejto priepasti; ak na druhej strane sám chceš „niečo urobiť zo svojho života“, o Bohu by mohli platiť iné, hrozivé slová:

***Svoju tvár ukryjem pred nimi,
uvidím, ako skončia.*** (Dt 32, 20)

Dá sa ľahko uhádnuť, aký osud by ťa stihol v živote, ktorý neznesie priemernosť: ako sveták v pustovníckom rúchu by si zahynul od smädu a hladu.